

Manifestació
dels treballadors
de la Farga i el Taga,
a Ripoll, el 3 de febrer
de 1979.

La transició sindical al Ripollès (1975-1978)

Pere-Jordi Piella

En uns moments en què s'intenta llençar la tesi que la transició política des de la dictadura del general Franco a la democràcia va ser fruit d'unes poques persones que la varen negociar i conduir, és necessari recuperar la memòria de processos portats a terme per ciutadans, molts d'ells anònims, i que la van fer possible. Aquests apunts sobre la transició sindical al Ripollès volen sumar-se al conjunt de treballs que intenten fer reconèixer la importància del treball, l'esforç i el compromís de moltes persones que unides al voltant de les diferents organitzacions sindicals col·laboraren activament en un procés de transició, política i social, que fou complex i difícil.

En haver desaparegut molts dels arxius dels sindicats, il·legalitzats fins l'any 1978, aquests apunts s'han fet principalment mit-

jançant entrevistes amb persones relacionades amb el món sindical, i que, moltes d'elles, van ser capdavanteres dins de les organitzacions sindicals CC.OO., CNT, UGT, USO i Unió de Pagesos (1) al Ripollès. Per fixar la cronologia i concretar fets remarcables, s'han utilitzat les informacions aparegudes, en el seu dia, en les publicacions «Les Valls del Ter i del Freser» (suplement al Ripollès, de la revista *Presència*) i «El Ripollès».

Transformacions socioeconòmiques durant la dictadura (1940-1975)

La situació sociolaboral al Ripollès, després de la guerra civil, continua essent de total dependència d'una indústria tèxtil majoritàriament de capital aliè a la comarca. La classe dominant està composta per terratinents i una burgesia autòctona lligada al

comerç i a petites indústries; també formen part d'aquest grup els directius de les fàbriques tèxtils, tots ells de tarannà conservador.

En aquesta època varen funcionar al Ripollès dues banques autòctones: la Banca Suñer a Ripoll i la Banca Carrera a Ribes de Freser.

Durant els anys 50 comencen, en aquesta comarca, una sèrie de transformacions degudes a l'aparició, en alguns casos, i la potenciació, en altres, d'una burgesia lligada a la indústria, principalment metal·lúrgica, amb uns plantejaments més oberts a la societat.

La necessitat de mà d'obra primer al sector tèxtil i més tard als altres sectors (metal·lúrgic, paperer, químic, fuster, alimentari, etc.) origina una immigració des de les zones rurals a les zones industrialitzades de la comarca, seguit d'una immigració important de persones de fora de la comarca i d'altres regions espanyoles. Aquesta immigració es concentra en les poblacions industrials que experimenten un cert creixement malgrat una evolució negativa en el conjunt de la població del Ripollès. La relació entre població urbana, població rural es redueix pràcticament a la meitat entre els anys 1950 i 1981 (2).

Durant els anys 60 s'inicia la reconversió del tèxtil i desapareixen les indústries menys competitives. Els altres sectors, principalment els metal·lúrgics, es troben en aquell moment en franca expansió.

La dimensió dels establiments industrials al Ripollès l'any 1978 és relativament gran. La mitjana és de 31,5 treballadors per establiment enfront dels 19,8 que assoleix aquest paràmetre a Catalunya. També s'ha de considerar que el Ripollès amb aprox. 33.000 habitants, el 57% treballava, en aquella data, en empreses industrials de més de 200 obrers i una empresa, La Farga Casanovas S.A., ocupava prop de 700 treballadors (3).

A causa del tancament d'empreses tèxtils, l'atur –que afectava principalment les dones– comença a preocupar al Ripollès a mitjan dels anys 70 (4).

L'any 1950 es creà una emissora de ràdio a Ripoll. L'any 1960 es fundà, també a Ripoll, «La Voz Sindical del Pirineo» que va emetre fins l'any 1966 (5).

Com a revista quinzenal de la

comarca es publicà «El Ripollès» des de l'any 1954 al 1967 (6).

En els anys 60, la necessitat de proporcionar de quadres directius la indústria metal·lúrgica porta al Ripollès un seguit de titulats universitaris joves amb inquietuds culturals i socials, militants, alguns d'ells, en partits polítics, en aquells moments clandestins. Com a fet anecdòtic s'ha d'esmentar que potser el primer intent d'organitzar les Comissions Obreres al Ripollès té lloc a principi dels anys 70 en una trobada clandestina feta a Saderra (entre Sant Quirze de Besora i Torelló). Un dels principals organitzadors d'aquesta trobada fou un alt directiu d'una empresa metal·lúrgica proper al PSUC.

Molts d'aquests tècnics, junt amb joves de la comarca, alguns d'ells universitaris o relacionats amb la docència, s'aglutinen al voltant de l'ARIC

(Associació Ripollesa d'Iniciatives Culturals) per a intentar fer arribar al Ripollès noves idees i inquietuds socials, culturals i polítiques, mitjançant l'organització d'actes diversos (cineclubs, conferències, recitals, etc.).

També és interessant remarcar el paper de l'Església que va anar agafant una actitud cada vegada més compromesa amb les qüestions socials i nacionals. Va causar una gran sorpresa la decisió del vicari de Ripoll, Jaume Pintó, proper a la JOC i a la HOAC, de posar-se a treballar com un obrer més a la fàbrica tèxtil Ballvé (1.E4).

Potser quan queda més palesa al Ripollès l'actitud d'enfrontament de l'Església amb el règim és arran de la detenció del rector de Les Lloses - Matamala, Pere Fradera, juntament amb Mn. Xirinachs amb motiu de la celebració a Ripoll del 1r. Aniversari de

Reivindicacions salarials a les pancartes de la manifestació del 3 de febrer de 1979.

Pintada a Campdevàrol, 1977.

l'Assemblea de Catalunya l'any 1972. Això va donar lloc a la lectura d'homilies, on es mostrava el desacord amb el règim franquista. En uns moments en què no era fàcil disposar de llocs per a reunir-se, també, va ser molt important l'actitud presa per la comunitat salesiana de Ripoll que facilitava locals per a reunions de tota mena; alguns dels seus membres, com Xavier Zazo, varen estar molt compromesos en activitats de tipus social i polític (1.E4).

El 8 de novembre del 1975 i junt amb la revista *Presència*, surt al Ripollès un mitjà de comunicació escrit amb el nom «Les valls del Ter i del Freser». En el seu segon número aparegut el 15-11-75 denunciava, amb un to molt dur, la tragèdia que va costar la mort de 30 miners a Fígols.

El món del treball en el període 1970-1978

Entre els anys 1970-1978 l'economia del Ripollès genera llocs de treball en els sectors metal·lúrgic, paperer, alimentació i químic; no obstant això hi ha una destrucció molt important de llocs de treball al tèxtil -1.333- i a l'agricultura -298-. La població ocupada passa de 10.830 a 9.233 i l'atur registrat el 1978 és de 467 persones (7).

L'atur afecta principalment les dones que majoritàriament treballaven al tèxtil en una comarca en la qual la taxa d'activitat femenina era de les més altes de Catalunya (8).

Durant aquest període es generen crisis importants en algunes empreses del Ripollès:

Al principi de 1975 una empresa tèxtil en problemes és UNITESA amb 137 treballadors a Ripoll i 193 a Campdevàrol (9).

Des de final de 1975 la Cooperativa tèxtil Ballbé amb centres a Ripoll, Campdevàrol i Sant Joan les Fonts intenta sortir d'una crisi que afecta 492 treballadors de la comarca (9). El mes de setembre del 1977 va acollir-se al Pla de Reestructuració del Tèxtil (10). Al final d'aquest any va tancar.

«Maderas Terradellas» amb 70 treballadors a Ripoll, inicia un procés que la portarà al tancament al principi de 1976.

L'empresa metal·lúrgica La Farga Casanova SA l'any 1973 fa una important ampliació -en certa manera «estimulada» des d'organismes oficials- i fins l'any 1975 presenta resultats positius. El setembre de 1976 fa públic un dèficit de 293 milions de pessetes, i s'inicien els tràmits d'un pla de reestructuració que preveu l'acomiadament de 69 treballadors de Ripoll i Campdevàrol (10). Aquesta situació porta que, primer Taga SA, i després les altres empreses del Ripollès li mostrin la seva solidaritat.

L'any 1976 marca un punt d'inflexió en l'economia del Ripollès; fins aleshores els problemes empresarials s'havien manifestat al sector tèxtil, aquest any comencen en altres sectors com el metal·lúrgic i el de la fusta.

Les tensions del grup La Farga Casanova SA i Taga SA amb els seus diferents plans de viabilitat marquen, d'una manera significativa, la vida laboral i sindical del Ripollès fins a començament dels anys 90.

El juliol de 1978 l'empresa tèxtil La Farga de Bebié SA suspèn pagaments. Presenta un expedient de regulació de plantilla que afecta 191 d'un total de 391 treballadors de l'empresa (11).

També per aquestes dates una altra empresa tèxtil, Comas i Batllori, de Campdevàrol cessa la seva activitat i acomiada els 60 obrers que hi treballaven (11).

L'empresa de construcció Carmelo Valenciano acomiada el total dels seus 16 treballadors també l'any 1978 (11).

Inici del moviment sindical

Fins a la guerra civil la implantació sindical al Ripollès va ser de les més importants a la província de Girona (12).

La victòria del General Franco va significar la prohibició de les organitzacions sindicals històriques (CNT i UGT). Molts membres d'aquestes organitzacions sindicals varen exiliar-se i altres varen patir la repressió. La dictadura va crear a les diferents províncies les anomenades Centrales Nacionales Sindicalistas (CNS), és a dir, el sindicat vertical en què empresaris i treballadors estaven dins una mateixa organització totalment centralitzada i supeditada al govern.

Fins a la dècada dels 70 els conflictes entre treballadors i empresaris era difícil i perillós plantejar-los al marge de les idees i doctrina sindical de la CNS.

Les idees polítiques sindicals tornen a arrelar al Ripollès bé mitjançant persones d'aquesta comarca que, en traslladar-se a altres indrets, entren en contacte amb ambients i persones sensibilitzades o bé perquè persones més o menys compromeses s'estableixen en aquesta comarca.

Així alguns dels dirigents de la CNT i de la Unió de Pagesos al Ripollès entren en contacte amb persones relacionades amb els respectius moviments sindicals mentre feien el servei militar a Madrid (1.E5) i (1.E10). També quadres de la CNS es relacionen amb el sindicalisme democràtic, principalment amb les

Comissions Obreres, en el curs de les reunions que, periòdicament, el sindicat vertical convocava a Madrid.

Respecte a idees properes a l'ideal llibertari s'havia mantingut un cert caliu que es manifesta durant la transició mitjançant un grup que es feia anomenar Ateneu Llibertari del Ter i del Freser (1.E5). L'ànima d'aquest grup és Joan Altarriba, que, segons sembla, en alguns escrits al periòdic local El Ripollès signa amb el pseudònim «L'Home».

L'arribada de les inquietuds de les Comissions Obreres al Ripollès es vehicula mitjançant estudiants, propers al PSUC, que procuren difondre aquest ideari durant les habituals estades a la comarca. El nucli més actiu se situa a la Vall de Ribes (1.E2).

La mort de 30 miners a Fígols, al principi del novembre de 1975, va originar un gran moviment de conscienciació sindical a la veïna comarca del Berguedà polaritzat al voltant del sindicat USO. Aquest moviment sindical es va estendre cap a Campdevànol i Ripoll on, diàriament, es desplaçaven 60 persones des de la Pobla de Lillet per motius escolars o laborals (13).

Els dirigents d'USO, alguns d'ells, lligats anteriorment amb organitzacions de l'església, provenen del Berguedà i les empreses on tenen més influència són La Farga Casanova SA i Taga SA, a la població de Campdevànol (1.E7) i (1.E9).

Treballadors de les empreses RENFE i Telefònica són els que fan renéixer les idees d'UGT al Ripollès. L'any 1971 un nou cap de l'estació de RENFE a Ripoll (José Montero) inicià més tard la propagació de l'ideari d'UGT al Ripollès (1.T1).

També s'ha d'esmentar com a motiu per a propagar noves idees sindicals al Ripollès l'efecte de reacció davant els sindicats CC.OO. i UGT. Així els capdavanters de la CNT al Ripollès, Joan Murgou i Joan Perarnau, entren en contacte amb la central llibertària per a implantar aquest sindicat al Ripollès i contrarestar l'hegemonia dels anteriors (1.E7).

La Unió de Pagesos, encara que, en aquesta època, no va tenir una organització estable pròpia, feia arribar els seus plantejaments mitjançant Enric Muntades, que intervé en fòrums de debat i és el promotor al Ripollès d'aquest sindicat de pagesos (14). Com que era

Assemblea de treballadors a Ripoll, 1977

amic de Pep Jai, va assistir al Congrés Constituent de la Unió de Pagesos, i també a les reunions de la permanent que aquest sindicat feia a Vilafranca del Penedès. També transmetia aquest moviment com a president de la Cambra Agrària –per aquest motiu el feren fora– i com a membre actiu de la Cooperativa Agrària de Vallfogona (1.E10).

A partir de novembre del 1975 apareixen les publicacions «A les valls del Ter i del Freser», suplement de la revista *Presència* i, més tard, des del 23 d'abril de 1977 la revista quinzenal «El Ripollès», que són un bon mitjà per a difondre idees sindicals i polítiques i que cada vegada s'identifiquen més en moviments sindicals concrets. El mes de març del 1978 surt al carrer, dues vegades a la setmana, el periòdic El 9 Nou, que cobreix Osona i el Ripollès.

CC.OO. inicia una publicació quinzenal l'octubre del 1977 amb el nom de «Comissions del Ripollès» de la qual només sortiren 4 números (15). Aquest mateix sindicat comença una nova publicació el mes de maig del 1979 amb el nom «La veu dels Treballadors» de la qual només sortiren 3 números.

Expansió del sindicalisme democràtic

La percepció que el sindicalisme vertical (la CNS) ja no servia i estava desapareixent amb la sensació de buit que això originava potser és un dels paràmetres més importants per explicar

la ràpida expansió del sindicalisme durant l'any 1977. «La gent s'afiliava al primer sindicat que arribava» (1.E4). És significatiu veure que es donaren casos d'afiliacions massives, així la pràctica totalitat dels treballadors que renovaven la línia de FFCC Ripoll-Puigcerdà varen afiliar-se a la UGT (1.E1). També la quasi totalitat dels treballadors d'una empresa tèxtil del Ripollès s'afiliaren als nous sindicats sota la influència d'un directiu afí a idees democràtiques de progrés (1.E1).

A Sant Joan de les Abadesses, Sant Pau de Segúries i Camprodon, col·lectius de treballadors organitzen la presentació de diferents centrals sindicals durant la segona meitat del 1977 (16).

A Campdevànol és l'Associació de Caps de Família la que s'encarrega d'aquestes presentacions. Pel mes de setembre del 1977 varen anunciar-se «conferències informatives» amb el calendari següent: dia 3, CC.OO.; dia 10, USO, i dia 24, UGT (17).

En alguns casos aquestes presentacions tenien una orientació clara. Mentre a Sant Joan de les Abadesses es presenten tot els sindicats (UGT, CC.OO., USO i CNT) a Camprodon i Sant Pau de Segúries només ho fa CC.OO.

La presentació a Camprodon el 27 d'agost de 1977 va a càrrec, entre altres, del secretari general de Comissions de Catalunya, J. L. López Bulla (18). A la Vall de Camprodon després d'aquest acte, l'afiliació a CC.OO. és de 315 treballadors d'un cens de 455 (19).

TAULA I

Sindicat	04-06-77 Núm. 4	27-08-77 Núm. 10	08-10-77 Núm. 13	25-03-78 Núm. 26	s/E7
CC.OO.	120		1.100		
CNT					30
UGT		1.200	2.270		
USO	50		500		
UNIÓ DE PAGESOS				12	

Font: El Ripollès

La rapidesa i la facilitat d'expansió dels sindicats democràtics estan condicionats pels plantejaments tàctics i la imatge que es tenia d'una o altra central i dels seus líders.

Mentre CC.OO. planteja fer un sindicat amb gent nova, UGT decideix que molts líders sindicals elegits en les darreres eleccions poden ser els seus futurs quadres.

La imatge i les traves administratives i legals varen ser un fre per la CNT. La manipulació de l'incendi del *music-hall* «Scala» de Barcelona per desprestigiar aquest sindicat va ser una llosa per a la seva expansió (1.E7). El retard de la seva legalització també li va restar molt dinamisme. «Quan va legalitzar-se la CNT tothom ja estava sindicat» (1.E7).

CC.OO. i CNT eren opcions sindicals que l'estat d'opinió creat les feia veure com a més radicals, enfront de la imatge més moderada d'UGT i USO. Això va condicionar la receptivitat de molts treballadors respecte un o altre sindicat (1.E12).

El prestigi sindical de dos líders d'USO, Joan Casanova i Josep León, varen ser determinants per a la seva expansió. Aquest darrer, en les primeres eleccions sindicals a La Farga Casanova SA va ser votat per la meitat dels treballadors. Això també condiciona la vida de la USO en anar molt lligada al carisme d'aquests dirigents.

L'afiliació, segons manifestacions de les centrals sindicals a la premsa comarcal, es pot veure en la Taula I:

Segons els sindicats democràtics, la taxa de sindicació al Ripollès, a l'octubre de 1977, era del 60% enfront del 20% a Catalunya (20).

La implantació no és uniforme a tota la comarca. Així CC.OO. és especialment forta a la Vall de Camprodon i a la Vall de Ribes on obre el seu primer local i el dota d'un assessor laboral.

La implantació de la UGT és important al baix Ripollès (Ripoll, Sant Joan i Campdevàrol, la Farga de Bebiè, Gombrèn) i obre el seu primer local a Ripoll. També decideix fer una intercomarcal Ripollès/Cerdanya que s'estendrà per aquesta comarca (1.E12).

La USO, encara que té afiliats als principals pobles de la comarca, excepte Camprodon, el seu principal potencial, es concentra a Campdevàrol i en les empreses La Farga Casanova SA i Taga SA (1.E8).

La CNT té afiliats principalment a Ripoll, Sant Joan de les Abadesses i Campdevàrol on obre un local. La CNT intenta introduir-se en el món juvenil mitjançant xerrades que els seus quadres fan a l'ETPR (Escola Tècnica Professional del Ripollès) (1.E7).

La Unió de Pagesos tenia la principal implantació a les Lloses, Vallfogona i Pardines (21). No va tenir cap local propi, així, en una nota que convocava a una reunió sobre el sector lleter, dona com a telèfon de contacte el del mas Ventaiola de Ribes de Freser on vivia E. Muntades (21).

Del sindicat vertical al sindicalisme de classe

El sindicat vertical, Organización Sindical Española (OSE), va fer el darrer intent de no perdre el protagonisme en el món obrer mitjançant la llei sindical del 1971 fruit del seu Congrés de Tarragona de l'any 1968 (22).

Davant de la nova situació legal alguns corrents sindicals varen propugnar participar en les eleccions sindicals per així acabar amb el sindicat vertical des de dintre (23).

Dins d'aquest context, futurs quadres de CC.OO. i UGT al Ripollès són enllaços sindicals durant la primera meitat dels anys setanta. Alguns d'ells

comencen a mostrar signes ostensibles de la seva afinitat sindical (encenedors i altres elements amb els distintius de les centrals sindicals democràtiques) en el curs de reunions convocades pels sindicats oficials (1.E1).

Les eleccions sindicals del 71 i del 75 al Ripollès porten al sindicat vertical gent jove amb ganes de treballar (24). El sector sindical més actiu és el metall i dins d'aquest les empreses La Farga Casanova SA i Taga SA.

La crisi del sindicat vertical s'accentua amb la mort del general Franco; així el delegat comarcal del sindicat oficial va presentar la seva renúncia al principi de 1976, justificant-ho tot dient "és un càrrec de designació i no d'elecció" (25). Això succeeix en uns moments en què l'ARIC comença a organitzar conferències –moltes d'elles multitudinàries– amb els principals líders dels partits polítics catalans.

Per continuar tenint el protagonisme, el sindicat vertical proposa, l'any 1976, la celebració d'un nou Congrés sindical. Això obliga a elegir els quadres que han de representar als obrers en aquest Congrés. En aquestes eleccions el Ripollès és la comarca de la província de Girona amb més càrrecs sindicals «el 50% de la província» deia el president provincial de la UTT del metall (Unión de Técnicos y Trabajadores) (24).

L'interès que l'OSE tenia a fer reeixir la seva via i evitar la ruptura sindical es mostra en la quantitat de recursos que hi esmerçava. Un exemple en són les dietes que es pagaven. Els desplaçaments des del Ripollès a Girona, l'any 1976, es pagaven en raó de 4.000 pessetes/persona/dia i l'assistència a reunions sindicals a Ripoll a 160 pessetes/persona (1.E1). (Traduït a pessetes del 1997 representarien aprox. 27.000 pessetes i 1.100 pessetes respectivament).

A la província de Girona es vol fer servir la importància del sindicat vertical al Ripollès per integrar aquesta província en el moviment que, des de Madrid, vol reconvertir l'OSE.

Amb aquest fi es convoca una assemblea dels enllaços sindicals d'aquesta comarca, durant la primavera del 1976, als locals de la CNS a Ripoll. Per tal d'assegurar una assistència massiva, la CNS va començar a les empreses que «estimessin» els enllaços sindicals d'assistir-hi. La sala d'actes va emplenar-se totalment. Va presidir la Mesa el Pre-

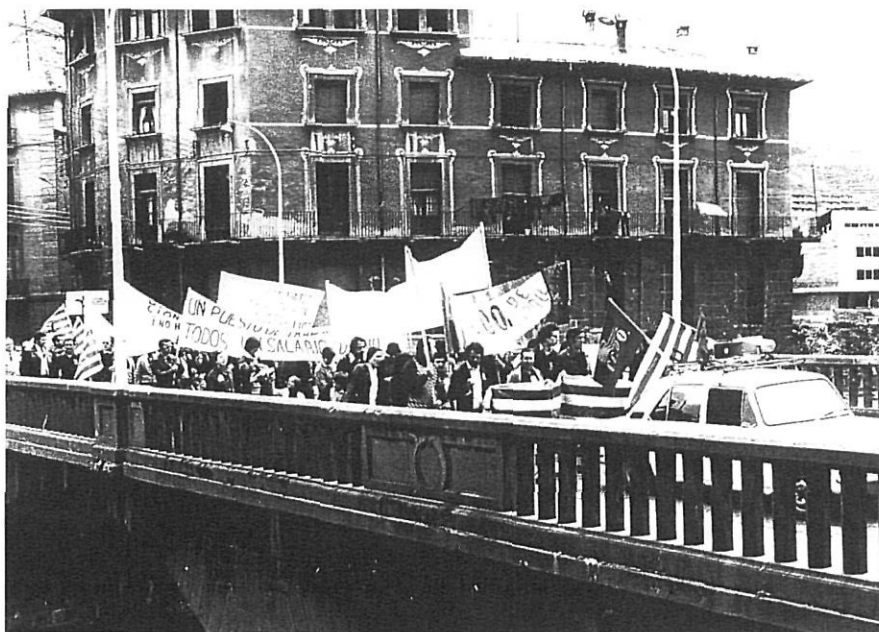
sident provincial de la UTT del metall junt amb altres càrrecs provincials, tots ells del Ripollès. Diversos dirigents del "transformat" sindicat vertical varen desplaçar-se des de Madrid per aquest acte, un d'ells va defensar la tesi que s'havia de fer un sol sindicat, independent dels partits polítics i amb l'únic objectiu de defensar els interessos dels obrers; a partir d'aquí es va plantejar fer una organització d'aquest tipus al Ripollès com un dels primers passos de la que s'estava organitzant a la província de Girona. En identificar-se un enllaç sindical (Josep Rosell) com a afiliat a CC.OO. i retreure la trajectòria històrica de la CNS defensant, al mateix temps, l'ideari del sindicalisme de classe va portar que l'assemblea no prosperés i que, fins i tot, algun membre de la Mesa l'abandonés. També l'estancament en què es trobaven el conveni de La Farga Casanova/Taga va ajudar-hi. Un intent de convocar una nova assemblea no va reeixir (1.E4).

El març del 1976 els transportistes del Ripollès se sumen a una vaga de transports en protesta de l'augment de l'impost de circulació (26).

La primera acció col·lectiva al Ripollès la fa Tallers Casals SA el 4 de maig de 1976 amb una aturada d'una hora en protesta contra la sanció imposada a un treballador. Tres sindicalistes (Eduardo Bueno, Ricardo Hurtado i Josep Ma. Serrat), més tard militants d'UGT, varen iniciar-la. Davant aquest fet, altres empreses de la comarca varen mostrar la seva solidaritat (1.E1). Aquesta aturada va afectar 300 treballadors (27).

El setembre del 1976 els treballadors de Taga SA fan una vaga de baix rendiment malgrat haver estat desautoritzada pels enllaços sindicals del sindicat oficial. Al mateix temps el president de la UTT replica a un comunicat de premsa fet públic per la USO (28).

A partir d'aquest fet, en les empreses grans, els enllaços sindicals varen ser cada vegada més contestats pels membres dels sindicats clandestins. L'any 1976 es crea una coordinadora sindical entre CC.OO., UGT i USO. El mes de novembre d'aquest any s'anuncia la presentació pública d'aquests sindicats. Tots propugnen la ruptura sindical. Signen els manifestos dels sindicats respectius Josep Giménez per USO, Lluís Rosell i Manuel per CC.OO. i Montero per UGT (29).

Manifestació a Ripoll, el 1r de Maig de 1979.

El desembre de 1976 la Direcció de Taga SA, per mostrar que era necessari estalviar, elimina un paquet de café de la panera que, tradicionalment, donava per Nadal als treballadors. Això origina una aturada de 3 hores que va finalitzar en restituir aquest paquet a la panera (1.E3, 1.E4 i 1.E12).

En aquest context comencen a dimitir individualment alguns enllaços sindicals. A l'abril de 1977 dimiteix la totalitat del jurat d'empresa de La Farga Casanova SA i Tallers Casals SA (30). El mes de maig també ho fa el de l'empresa Taga SA (31). Totes aquestes empreses són metal·lúrgiques.

La dimissió del jurat d'empresa de La Farga Casanova SA la va motivar una assemblea convocada per membres de CC.OO., UGT i USO, al cinema Diagonal de Campdevànol, i que originà enfrontaments amb alguns quadres de la CNS (1.E12).

En les empreses La Farga Casanova SA i Tallers Casals SA l'actitud d'alguns directius –militants significants de partits polítics– va ser important per fer el canvi dels sindicats verticals als sindicats democràtics. (1.E1).

El primer de maig de 1977 el celebren conjuntament les centrals sindicals democràtiques del Ripollès. Aquest acte, inicialment prohibit pel Governador Civil, es fa al teatre les Escoles Salesianes de Ripoll amb l'assistència d'un centenar de treballa-

dors. Varen prendre la paraula R. Musach, J. Montero i Sánchez (32).

Després de les eleccions generals de juny del 1977 es comencen a fer eleccions sindicals al marge de la llei vigent amb una clara actitud rupturista. Així el 20 de setembre l'empresa metal·lúrgica Soler i Palau SA elegix un comitè d'empresa en què, en contra del que deia la llei, es presenten conjuntament tècnics i treballadors en una mateixa llista (33). CC.OO. donava suport a la candidatura que va guanyar. Aquesta elecció del Comitè d'Empresa no va ser acceptada per la Delegació del Treball, que obligà a fer noves eleccions el 26 de juny de 1978 (34).

Durant el mes de juliol del 1977 se celebren assemblees de les centrals sindicals USO, UGT i CC.OO. La USO elegix com a responsable de zona Josep León, treballador metal·lúrgic (35).

Al final de 1977 la indústria tèxtil SAIDA de Ribes de Freser inicia un expedient de crisi. La secció sindical de CC.OO. en aquesta empresa denuncia la reducció de plantilla i de sou (36).

El 14 de desembre de 1977 el Governador Civil rep oficialment a l'Ajuntament de Ripoll els representants dels nous sindicats (37).

Pel 5 d'abril de 1978 el conjunt dels sindicats presents al Ripollès varen promoure una vaga, convocada pels sindicats europeus (CES), d'una hora

TAULA II

MEMBRES ELEGITS PELS DIFERENTS COMITES D'EMPRESA

	UGT	CC.OO.	USO	Ind.
Baix Ripollès	89	31	2	16
Vall de Camprodon	6	33		2
Vall de Ribes	1	7		
Totals	96	71	2	18
%	51	38	1	10
Percentatges definitius (abril 78)	51,34	33,33	1,53	13,79

de duració. La finalitat era sensibilitzar sobre el greu problema de l'atur als països europeus. La vaga va ser seguida a la comarca per uns 4.000 treballadors que, segons els sindicats convocants, representava el 70% dels treballadors de les empreses (38).

Una vaga general del tèxtil va ser convocada al Ripollès el 12 d'abril del 1978 en demanda d'un conveni nacional per a aquest sector. Va ser seguida per 3.500 treballadors (38).

El primer de maig de 1978 se celebra obertament i al carrer. Les quatre centrals convocants (UGT, USO, CC.OO. i CNT) organitzen, entre altres coses, una manifestació a Ripoll, que va finalitzar davant de l'edifici del sindicat oficial, tot reclamant la devolució del patrimoni confiscat als sindicats per la dictadura. Aquesta manifestació aplegà unes 500 persones (39).

El gener de 1978 es convoquen les primeres eleccions sindicals democràtiques. Al Ripollès es presenten les centrals sindicals CC.OO., UGT i USO. La CNT va defensar la no-participació.

Coïncidint amb aquesta convocatòria d'eleccions sindicals la Unió de Pagesos fa un comunicat, signat per Enric Muntades, anunciant que, aquest sindicat, està fent trobades informatives a la comarca (40).

La Unió de Pagesos organitza una tractorada a Ripoll l'11 de març de 1978, i demana, entre d'altres coses, la supressió de les Cambres Agràries. La concentració de tractors es fa a la carretera nacional 152 i aplega 27 tractors de les poblacions de Sant Joan de les Abadesses, Vallfogona, Gombren, Campdevànol, Vall de Ribes (la més nombrosa, amb 11 tractors) i de les Lloses (41).

El 15 de març es constitueix la Unió de Pagesos al Ripollès. Inicial-

ment varen afiliar-se 12 persones de la Vall de Ribes, Campdevànol, Gombren, Ripoll, Vallfogona i les Lloses (41).

L'abril de 1978 la Unió de Pagesos del Ripollès anuncia que no es presentarà a les eleccions de Cambres Agràries, al mateix temps que demana actuacions concretes per tal de potenciar el sector lleter i ramader (42).

El 21 de maig de 1978 es convoquen oficialment les eleccions a cambres agràries; al Ripollès la participació és de 43,8% (comptant també vots en blanc i nuls). A Ripoll i les Lloses l'abstencionisme fou, pràcticament, total (43).

Els empresaris del metall creen l'Associació d'Empresaris del Ripollès durant l'estiu del 1978. L'Associació inicialment acollia 40 empreses metal·lúrgiques (44).

Cartell de Vicenç Huedo per a l'Assemblea de la Construcció de 1976.

Participació sindical en l'acció política

El 3 de maig de 1976 es constitueix l'Assemblea Democràtica de Ripoll. Entre els seus integrants hi havia diversos membres dels sindicats clandestins (45). La notícia de premsa diu treballadors.

Amb motiu de la Marxa de la Llibertat, el 22 de juliol de 1976, se celebra el segon plenari de l'Assemblea Democràtica de Ripoll, i s'elegeix una permanent en què estaven representats els sindicats UGT, USO i CC.OO. (46) i (47).

Per al suport de la columna «Lluís Companys» de la Marxa de la Llibertat, l'actuació d'un conjunt de membres dels sindicats democràtics fou important, tant per l'aixopluc que varen donar-los com per les orientacions per accedir al centre de Ripoll (1.T1). En la manifestació que va organitzar-se a la sortida de les Escoles Salesianes primer i a la plaça del Monestir més tard, i que foren aturades per la Guàrdia Civil, hi havia una nombrosa presència de sindicalistes.

L'abril de 1977, l'Assemblea Democràtica decideix retornar la monumental senyera que, fins la guerra civil, onejava a la torre del Monestir de Ripoll. La tasca era arriscada ja que era necessari escalar el pal de ferro per enfilat la politja situada sota la corona comtal. Va encarregar-se de fer aquest perillós treball José Campomanes, un dels dirigents de la UGT (48).

En les primeres eleccions generals democràtiques del 15 de juny de 1977 encara que la majoria de quadres de CC.OO. i de la UGT feien campanya pel PSUC i per socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) respectivament, aquesta relació no es podia generalitzar. El secretari comarcal d'UGT va fer campanya al cinturó industrial de Barcelona, pel Pacte Democràtic per Catalunya (CDC, EDC i PSC (R)). I també alguns dirigents comarcals de CC.OO. defensaren públicament la candidatura socialista.

Per contra els dirigents comarcals de la USO i de la CNT propugnaven la total independència sindicats/partits (49).

Els resultats de les eleccions del 15J portaren a constituir comissions de control en els principals ajuntaments

TAULA III

MEMBRES ELEGITS PELS DIFERENTS COMITES D'EMPRESA

	UGT	CC.OO.	USO	Ind.
Alimentació	12	11		
Construcció	1	7		
Metall	22	16	2	9
Tèxtil	58	26		7
Altres	3	11		2

de la comarca (50). En algunes d'aquestes les centrals sindicals hi tenien un representant, com és el cas de la UGT a la de Sant Joan de les Abadesses (51).

La UGT concova a Ripoll el 15 de gener de 1978 una assemblea amb els partits polítics, ajuntaments i personal sanitari de la comarca per tractar la situació sanitària del Ripollès. Després de l'acte, al qual assistiren unes 60 persones, es constitueix una Comissió Sanitària Comarcal en la qual estan representats CC.OO., UGT i USO a més dels partits polítics PSC i UDC (52).

El juny de 1978 els partits polítics, les centrals sindicals i l'Associa-

ció de Caps de Família de Campdevànol proposen democratitzar la Junta administrativa de l'Hospital de Campdevànol. A la proposta que presenta el Patronat de l'Hospital hi donen suport CNT i UGT conjuntament amb els partits polítics ERC i CDC. Varen estar-hi en contra CC.OO. i PSC (53) i (54).

Al principi d'abril de 1979 se celebren les primeres eleccions municipals democràtiques. La participació de sindicalistes en candidatures d'esquerra al Ripollès és significativa. Un dels dirigents de la USO, Joan Casanova, va ser elegit alcalde de la Poble de Lillet (Berguedà).

Les primeres eleccions sindicals democràtiques

Al principi de 1978 es convoquen les primeres eleccions sindicals democràtiques.

Davant d'aquesta convocatòria, els treballadors tenen l'alternativa de no participar-hi com propugna la CNT o elegir els seus representants tal com defensaven UGT, CC.OO. i USO (55).

Aquestes eleccions al Ripollès les va guanyar UGT. La participació va ser elevada. Una aproximació als resultats es poden veure en la taula II quan havien participat en les votacions 3.975 treballadors de 36 empreses (56).

Les dades percentuals definitives foren: UGT, 51,34%; CC.OO., 33,33%; USO, 1,53%, i Independents, 13,79% (57). Per sectors industrials els resultats, el 25 de febrer, amb les mateixes reserves donades anteriorment, són les que mostra la Taula III.

El sector agrari català i la Unió de Pagesos varen haver d'esperar prop de vint anys per poder fer eleccions sindicals.

Pere-Jordi Piella i Vilaregut
és ex-alcalde de Ripoll

Notes

- (1) Els prefixos E i T indiquen entrevistes personals o telefòniques, respectivament.
 - (1.E1) Entrevista amb Núria Bonshoms, Francisco Parejo, Eduardo Bueno, Conchita Domínguez i Rafaela Jurado. Ripoll (06-02-97).
 - (1.E2) Entrevista amb Joan Baz, Antonio Fuertes, Antoni Sánchez i Marc Fresneda. Ripoll (13-02-97).
 - (1.E3) Entrevista amb José Magariño. Girona (17-02-97).
 - (1.E4) Entrevista amb Ramon Musach, Josep Rosell i Lluís López. Ripoll (21-02-97).
 - (1.E5) Entrevista amb Francesc Briones. Campdevànol (01-03-97).
 - (1.E6) Entrevista amb Josep Giménez. Vilafranca del Penedès (09-03-97).
 - (1.E7) Entrevista amb Joan Murgou i Joan Perarnau. Ripoll (13-03-97).
 - (1.E8) Entrevista amb Joan Casanova. La Poble de Lillet (15-03-97).
 - (1.E9) Entrevista amb Josep León. Barcelona (20-03-97).
 - (1.E10) Entrevista amb Enric Muntades. Ribes de Freser (20-03-97).
 - (1.E11) Entrevista amb Guillem Mateu. Campdevànol (05-04-97).
 - (1.E12) Entrevista amb Adolfo de Martín. Ripoll (16-04-97).
 - (1.T1) Conversa telefònica amb José Montero. Oviedo (25-04-97).
- (2) L'economia del Ripollès. Caixa d'Estalvis de Catalunya. Pàg. 18.

- (3) El Ripollès. Reconversió industrial i aprofitament de recursos naturals. Antoni Soy. Diputació de Girona. Pàg. 31.
- (4) Presència. Núm. 395 (08-11-75).
- (5) Ripoll: 150 anys de progrés. Ajuntament de Ripoll (pàg. 47).
- (6) 100 anys de premsa a Ripoll. 1881-1980 Ma. Mercè Palomera. Generalitat de Catalunya (pàg. 145).
- (7) El procés de la crisi del Ripollès (1970-1977). Isidre Bonshoms i Carbonell. Annals 1994-1995. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. Pàg. 105.
- (8) El Ripollès. Reconversió industrial i aprofitament de recursos naturals. Antoni Soy i Casals. Diputació de Girona. Pàg. 102.
- (9) A les Valls del Ter i del Freser (14-02-76).
- (10) El Ripollès. Núm. 14 (22-10-77).
- (11) El Ripollès. Núm. 35 i 36 (19-08-78).
- (12) La Unió General de Treballadors a les comarques gironines durant la guerra civil. Pere Cornellà. Revista de Girona. Núm. 109.
- (13) A la Vall del Ter i del Freser (15-11-75).
- (14) Presència. Núm. 395 (08-11-75).
- (15) Cent anys de premsa a Ripoll (1881-1980). Ma. Mercè Palomera. Generalitat de Catalunya.
- (16) El Ripollès. Núm. 14 (22-10-77).
- (17) Id. Núm. 11 (10-09-77).
- (18) El Ripollès. Núm. 11 (10-09-77).
- (19) Id. Núm. 14 (22-10-77).
- (20) El Ripollès. Núm. 13 (08-10-77).
- (21) El Ripollès. Núm. 31 (10-08-78).
- (22) Història de Comisiones Obreras (1958-1988). Direcció: David Ruiz. Pàg. 95.

- (23) Obra citada. Pàg. 96 i 97.
- (24) A les valls del Ter i del Freser (27-03-76).
- (25) Id. (07-02-76).
- (26) A les valls del Ter i del Freser (20-03-76).
- (27) Id. (15-05-76).
- (28) A les valls del Ter i del Freser (02-10-76).
- (29) Id. (06-11-76).
- (30) El Ripollès. Núm. 2 (07-05-77).
- (31) Id. Núm. 3 (21-05-77).
- (32) El Ripollès. Núm. 3 (21-05-77).
- (33) Id. Núm. 13 (08-10-77).
- (34) Id. Núm. 33 (08-07-78).
- (35) Id. Núm. 8 (23-07-77).
- (36) Id. Núm. 17 (03-12-77).
- (37) Id. Núm. 19 (31-12-77).
- (38) Id. Núm. 28 (22-04-77).
- (39) Id. Núm. 29 (06-05-78).
- (40) El Ripollès. Núm. 21 (28-01-78).
- (41) Id. Núm. 26 (25-03-78).
- (42) Id. Núm. 28 (22-04-78).
- (43) Id. Núm. 31 (10-06-78).
- (44) Id. Núm. 40 (14-10-78).
- (45) A les valls del Ter i del Freser (15-05-76).
- (46) MD 29-07-76. Pàg. 15.
- (47) A les valls del Ter i del Freser (31-07-77).
- (48) Document existent al Museu Etnogràfic de Ripoll.
- (49) El Ripollès. Núm. 12 (24-09-77).
- (50) Id. Núm. 9 (06-08-77).
- (51) Id. Núm. 13 (08-10-77).
- (52) Id. Núm. 21 (28-01-78).
- (53) Id. Núm. 33 (08-07-78).
- (54) Id. Núm. 34 (22-07-78).
- (55) El Ripollès. Núm. 21 (28-01-78).
- (56) Id. Núm. 24 (25-02-78).
- (57) El Ripollès. Núm. 27 (08-04-78).